

משה חיים פלח

בענין ריחא מילתא

וכבר תמה בעל המאור (פסחים טז) דהא רב איירי אף במין בשאינו מינו כפת ויין וז"ל ומה שכתב דהדין מימרא דרב שייך בהיא מימרא דיליה דצפ' גיד הנשה יש עליו כמה תשובות חדא שסתרו דבריו זה את זה דהכא פסק כל איסורין שבתורה בששים בין במינן בין שלא במינן ובמסכת ע"ז פסק כרב ושמואל דכל איסורין שבתורה במינן במשהו והתם כתב ומחק והגיה ותיקן וכאן לא תקן ולא שינה כלום, ועוד היכי סליק אדעתיה דריחא במשהו חשיב ובטל בששים ולא בנותן טעם ורב דאסר ליה לטעמיה אזיל דאמר מין במינו במשהו והא אסיקנא בגמ' והא נמי כפת חמה וחצית פתוחה דמיא והא ודאי מין בשאינו מינו הוא ודכולי עלמא בנותן טעם אלמא ריחא בנותן טעם דמי ולא שייך מימריה דרב דהכא במימריה דהתם כלל עכ"ל.

ויעוין בס' כתוב שם להראב"ד (פסחים טז) דיישב קושית בעל המאור, דנהי דבמין בשאינו מינו חשיב ריחא כנתנית טעם, אך במין במינו דינו רק כמשהו אלא דרב אזיל לטעמיה, והדברים נריכים ביאור דהא בעלמא גבי טעם אף במין במינו בעינן ששים כדין מין בשאינו מינו, ומאי שנא ריחא מטעמא.

ונראה לדון בביאור הדברים, דהנה בעיקר דינא דאף במין במינו בעינן ששים בפשוטו היינו משום גזירה אטו מין בשאינו מינו, אך יעוין ברשב"א בתורת הבית (ב"ד ש"א ד"יז ע"א) דביאר וז"ל וטעמא דמילתא כו' כריך ששים לפי שזפחות משיעור האיסור זה נטעם

בפרק כיצד לולין (פסחים ע"ג) אמר רב צמר שחוטא שמן שזלאו עם צמר נבילה כחוש אסור מאי טעמא מפטמי מהדדי ולוי אמר אפילו צמר שחוטא כחוש שזלאו עם צמר נבילה שמן מותר מאי טעמא ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מילתא היא כו' אמר רב מרי כתנאי הרודה פת חמה ונתנה על פי חצית יין של תרומה רבי מאיר אוקר רבי יהודה מתיר ורבי יוסי מתיר בשל חיטין ואוקר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות מאי לאו תנאי היא דמר סבר ריחא לאו מילתא היא ומר סבר ריחא מילתא היא ללוי ודאי תנאי היא לרב נימא תנאי היא אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא היא כו'.

והנה שיטת הרי"ף בפירקין (בבא מציעא) דקי"ל כלוי דריחא לאו מילתא היא, וכתב בתו"ד דרב דסבר ריחא מילתא היא לטעמיה דסבר דמין במינו לא בטיל אך אנו דקי"ל דבטיל קי"ל דריחא לאו מילתא היא, וז"ל הרי"ף הא מילתא פסקו בה רבואתא כלוי וסייעה למילתא כו' ועוד דכד דייקת למימריה דרב משכחת ליה דשאך בהוא מימרא דיליה דאמר בהדין פירקא (ק ט) אוקים רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עזמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן ואמרינן מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיא כו' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל דא"ר יהודה אין דם מצטל דם ורבנן פליגי עליה דרבי יהודה וקי"ל דכל איסורין שבתורה בששים ואפילו נתערב גופו של איסור בדבר של היתר וכ"ש מריחא בעלמא ללא אסרינן ליה כו' עכ"ל הרי"ף.

ניכר כלל, ובזה ליכא אלא אידך טעמא דכיון דזכחו להטעים חשיבולא בטיל [ואף דמעיקרא דדינא גס הך טעמא לא שייך בכהאי גוונא, ומשום דמקום דטעמו שיה לכול התערובת ליכא חשיבות זמה דזכחו להטעים את התערובת, אך מ"מ גדר החומרה מדרבנן דכיון דאיהו מלך עצמו ראוי להטעים את התערובת אילו היה חלוק בטעמו, סגי בזה דליהוי דבר חשוב ולא בטיל].

ומעתה יש לומר דדדין ריחא מילתא ליכא אלא הך דינא דטעימתו זוהי הכרתו, אך אידך טעמא דכיון דזכחו להטעים לא שייך אלא בטעם ממשי, אך בריחא בעלמא דאינו טעם לא שייכא הך חשיבותא, ומעתה מבוארים היטב דברי הראב"ד, דבמין בשאינו מינו אמרינן דריחא מילתא ובעי ששים ומשום דהוי כניכר, אך במין במינו לא שייך הך טעמא לא בעינן ששים, דהרי כל מה דבעלמא בעינן ששים היינו משום הך סברא דכל דזכחו להטעים בשאינו מינו חשיב ולא בטיל, והך סברא לא שייכא כלל בריחא.

וד"ל הראב"ד שם ומה שהקשה על מה שאמר דריחא כמשהו דמי והוקשה לו פת חמה והצית פתוחה כמין בשאינו מינו הוא, ואני אומר שלא אמר הרב כך אלא בצבשר בהדי צבשר שאין ריחו ניכר בו הילכך הוה ליה כמשהו, אבל מין בשאינו מינו כיון דהוא ניכר בו למאן דאמר ריחא מילתא היא כנותן טעם דמי עכ"ל, ונראה מלשונו כמשנ"ת, דיסוד הדין בשאינו מינו היינו משום ד"הוא ניכר בו" ומה"ט כנותן טעם דמי ואינו בטל, וה"ט ל"ש במין במינו.

ונרגש ואפילו מין במינו שאין טעם האיסור נרגש בו מכל מקום כיון שכנגדו במין ושאינו מינו נרגש החמירו בדבריהם ואסרוהו כו' עכ"ל.

ויעוין באבני מילואים (בבב"א פסחים ס"ד ד) **דביאר דברי הרשב"א** ו"ל כיון דיש בו שיעור הרגשה אף על גב דהכא במינו אינו נרגש כיון דיש בו שיעור הרגש בשאינו מינו החמירו עליו עכ"ל [ונראה דהוא כעין סברא דרואין מין במינו כמין בשאינו מינו דאיתא בצבחים (ע"ה ג)] ונראה דאף אי טעם האיסור היינו משום גזירה אטו מין בשאינו מינו, מ"מ גדר הדין מדרבנן הוי משום דאיהו מלך עצמו ראוי למיהב טעמא.

והנה בעיקר דינא דנותן טעם לא בטיל יש לדון דתרי דיני איכא, חדא דכיון דזכחו להטעים את התערובת אינו בטל [והוי כעין דבר חשוב, כיון דזכחו להטעים כל התערובת] אך מלבד זה איכא טעמא דהוי כניכר האיסור, וכמ"ש הרשב"א (ע"ה ג) דכל היתר שמקבל טעם מן האיסור וטעם האיסור ניכר בו טעימתו זו היא הכרתו [ומה דסיים הרשב"א שם כדכתיב וחיך אוכל יטעם לו אין חשיבות האוכל אלא בטעמו, כוונתו דאף דאין ניכרין מראיתו וממשו, סגי בהא דניכר טעמו כיון דזהו עיקר חשיבותו, ומה"ט ליכא דין טעם כעיקר אלא במידי דאכילה ויעוין בר"ש (פ"ב דטב"י מ"א) וכן י"ל דזהו יסוד דין נותן טעם לפגם ואכמ"ל].

אולם דבהא דאף במין במינו הנריכו ששים לכאורה לא שייך הך טעמא דהוי כניכר האיסור דטעימתו זוהי הכרתו, דהרי כיון דמערב במינו אינו